

ОРОЛДОЛГЫН АША ҮРЭ ЫАЙ

Партийн Эдэн райкомой инструктор Б. Б. Дармаев аймгайнгаа колхоз, совхозуудай малай фермнүүдээр явахдаа, бохируудтай хөөрөлдөж, орон доторхи, мүн хилин саананх ноинтой малшады танилцуулдаг байна. Зураг дээр: Б. Дармаев Торин совхозой малшадаг фото-Ф. СОРОКИНОЙ гэгэ.

ХОРИН ПАРТОРГАНИЗАЦИНУУДААР

Коммунистуудай хуралсал

Партийн райкомой бюргой шиндхэбэрээр аймаг дотор залуу коммунистуудай хэдэн хургууд эвхилдэгдэһэн юм. Тэднэй түрүүшн хэсэлэнүүд болжэ эхилбэ. Иимэ хэсэлэ Чисаана, Хажэнгэ тосхонуудта хая үнгэрбэ. Тэндэ Чисааны, Хажэнгын, «Первомайский» совхозуудай, Хүртэйн леспромхозой партийна организацинуудай 1962 онһоо хойшо стажтай партинь гэжэ болон гэшүүдэ кандидатүүд сугларба.

Залуу коммунистуудай үмэнэ партинь райкомой секретарь нар нүхэд Аюров, Гумиллов, райкомой бюргой гэшүүн нүхэр Хандархаев, КПСС-эй обкомой лектор нүхэр Тыхешкин гэшүүд лекци уншаба, элидхэл хэбэ.

Түрүүшн хэсэлэнүүд дээр партийна байгуулалтаа партинь эвхилдэгдэй байгууламжада хабаатай шухала асуудалнууд шудалагдаба.

Партбюргой тоосоон

Ажахын болон культурна байгууламжын гол зорилгонууды эвхилдэгдэй коммунистуудай үүргын хэр дээшлэхэ байһан тухша Хажэнгын совхозой 3-дахь отделенин партийна организацин бюргой секретарь нүхэр Доржиев партинь райкомой бюр дээр хая элидхэл хэбэ.

Үйлдэбэри болон соёл культура хүжөөхэ хэрэгтэ коммунистууды эвхилдэгдэй хабаруулаха, тэднэй нүлөө болон үүргын организацин нилдэл аша тухатай эвхилдэгдэй хүдэлмэри абуулаха гэжэ бюр тэмдэглэбэ. Мал үсхэбэрлэг, үл адалга дээр яһала һайн ажалта энэ жэлдэ тулалдажа байна. Тархан ажал дээрнэ мүн лэ дэбшала бин. Тингэжэ 1964 онинэ энэ отделени 23 мянган түхэргэй өлзотойгоор дүүргэһэн.

Бүхэ коммунистуудай олонхын сэхэ үйлдэбэри дээр хүдэлнэ ажал хэрэг дээрээ үлгэр жэшээ харуулаха. Түрүүшүүлэй дунда коммунистууд олон.

Гэбшэ партийна хүдэлмэридэ дутагдалнууд баһал бин. Саашааа экономика хууль мэрнэй хайжаруулаха, партинь зэр-

Түрүү хониншон — партинь зэргэдэ

Хамит Сабитович Шамсудин Чисаанын совхозой эгээл бэрхэ, оролдосотой малшан гэшүү. Энэ нүхэр жэлдэ жэлдэ ажалынгаа үр дүн удам һайжаруулаха амжалтаа бүри арьбадхажа байдаг. Энэ жэлдэ дунда байһан 295 эхэ хонидһоо 271 хурга абаад, бүтэһэн бүри бүтэнээр түлжүүлжэ байна. Энэнь зуун эхэ хонин бүриһөө 92 хурга абаһан жэшээтэй болно. Иимэ үр дүн тус совхозой нэгэнь хониншон энэ жэлдэ туйлаагүй байха юм.

Түрүү хониншон Х. С. Шамсудинөө өөрынгөө хуби заааа коммунист партиятай холбохо хүсэлтэй байһанаа болото хэрэгээрээ элирхэйлэн. КПСС-эй гэшүүдэ кандидат болгон абахынь партийна организацидаа мэдүүлгэ барһан юм. Партинь райкомой һая болон бюр нүхэр Шамсудиновые партинь гэшүүдэ кандидат болгон абаха гэһэн Чисаанын совхозой партинь бюр тогтоолы баталба.

Р. ЦЫМПИЛОВ, манай штатнабэз көрр.

Олонинтын эмхинүүдэ зүбөөр хуульбэрлэхэ

Чисаанын совхозой партинь элжээтэ засадын боложо, тэндэ Чисаанын, Дээдэ Худанай омогой Советүүдэй гүсэдхэхэ комитетүүдэй түрүүлэгшээр нүхэд Банаев, Чимитдоржиев гэһэн олонинтын эмхинүүдэ явжа хуульбэрлэдэг тухайгаа элидхэлбэ.

Энэ омогой харьяата тосхонуудта эвхилдэгдэһэн арадай дружинанууд, нүхэрнэй сүүдүүд, эхэнэриүүдэй советүүд хууль үеэ хангалтагунгөөр хүдэлдэг болоо гэжэ партинь оһоо тэмдэглэбэ. Тэрэнһээ уламжалһан, нийтин гурим, хуули ёһо элэхэ, архидха, хулиган ааша гаргаха ушарнууд үзэгдэнэ. Соногой Советүүд эдэ ёһо буса үзэгдэлүүдэй тэмсэхэ хэрэгтэ олонинтын эмхинүүдэ элсүүлжэ шадаһагүй гэжэ партинь тодорхойлобо. Тинхэтээл хамта саашааа энэ шухала нийтин ажал абуулгада анхараһаа онсо хандуулахынь тэдэндэ эрилтэ хэбэ.

Р. ЦЫМПИЛОВ, манай штатнабэз көрр.

Долоон жэлэй дүүрэтэр зургааһан һараһаа бага саг үлэбэ. Унгарһан жэлүүдэй туршала һайн ажалынгаа дүн согсолон хараха, тусбөө дүүргэхын тула бин байһан арга боломжөө ахируулан хэрэглэхэ шийдэхэ үр хэ юм. Түмэр замтай Улаан-Удын отделенин коллектив галалһан замаа эрхэн хаража, саашанхи зорилгөө тодорхойлоно.

Локомотив, вагонууд хэр зүбөөр аналганын отделенин хүдэлмэридэ агаал шийдэхэ, агаал шухалань болно. Тэднине зүбөөр хэрэглэһа һаа, арадай ажахын ашаа шарагта дүүргэхэдэ ушартай. Урбаа вагонууды өлөөр мин байлгахэ болжэ һаа, үлүү эхэ гаргаша хэглэхэ юм. Эдэ бүгдэ харяада абажа, отделенин коллектив локомотив, вагонууд аша тухатайгаар, зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ шийдэһэн юм.

Тус отделенинхид вагонуудай арьсын түсбөө, локомотив гуйлгахэ дунда зарын хэмжээ дүүргэхэһа гадна, үлүүдэн дүүргэхэ арга боломж долоон жэлэй түрүүшн онһоо бадаржа эхилдэн юм. Вагонуудта ашаа тэхэхэдэ, ашаа буулгахад хэрэгтэй сэгынь нормоһоон үшөө бага болжэ.

Энэнь бүри тэрэл 1963 ондоо үр дүн харуулжа эхилдэн юм.

Түрүүшн амжалта ехэһэ байгаагүй. Харин тэрэнэ арбадхаха хэрэгтэ анхараг оролдог хандуулагдаһан. Хүсэ шалал арга боломжэ зорюулагдаһан байгаа. Хэрбээ 1963 ондоо локомотивууды гуйлгалта техническа нормоһоо 9,2 километрээр гагтаа жэ өбөө һаа, 1965 ондоо 6 километр болжогдоо. Тинхэтэ энэ үеэ локомотивууды хуульбэрлэдэг хуульбэрлэдэг гуйлгалта хурдан турганай хэмжээн яс соо 7 километрээр хорогдожо. 1963 оной техническа хэмжээнһаа хуульбэрлэдэг турган болжогдон байна.

Участогуудта тепловозууды мин байлгахэ зарим газарта огто байлгангүй абуулаха талаар хэлдэн тэмсэлтэй үр дүнгийн нимэ. Гадна бин байһан арга боломжы элирүүлэн хэрэглэхэ талаар олон хэмжээн бөдүүлжэбэ. Жэшээлхэдэ, хүсэ ехэтэй локомотивай абахада олон вагонууд шалгалтагдан шарагдаа бичүү.

Олон газарта зогонгүй абажа ерһэн поезнууды ямар нэгэ шалгалтаганаар станцинууд дээрэ улаан байлгахэ ушар гаражыһа магал. Станцинуудай коллективүүд энэһине харяада абажа, техническа бүхэ албанууды һайнаар эвхилдэхэ шалаа. Тэднэр поезнууды турганээр шалгалга, хэрэгтэй заһаари хэзэг, шухала болонһон юмээр хангалдаг байна. Олон операци нэгэ дор хэргэдэг болоо.

Оролдон юмэ хозо аша тухатай байдаг. Станцин коллективүүд техническа шалгалтаганаар вагонууды байлгахэ саг ехээр хорожо, энэ даабари 1964 ондоо дүүргэн юм. Байһа ондоо мүн тэ һайн үр дүн харуулагдаа. Вагонууды мин байлгахэ долоон жэлэй түрүүшн жэлэй заабари 0,35 часаар хорогдонхой.

Мүн локомотивууды ашагалаха гэжэ мүн бадаржа дүүргэгдэнэ. Энэһине гэршэлһэн хэзэн тоо баһимта харуулаа. Тепловозуудай абтаһан 1963 ондоо тэднэй хүлэж турганай хэмжээн сүүлхэдэ 656 километр хэрэглэһэн байгаа. Тинхэтэ Улаан-Удын отделенин коллектив эхэ амжалта туйлаа. Тэрд тэрэнэ бүри арбадхаха, локомотивууды бүри турганээр гуйлгахэ арга боломж бин гэжэ тус коллектив мэдэрэ. Ингэжэ хүсэ ехэтэй техникин хойноһоо һайн харууһан эвхилдэгдэһэн, машинистүүдэй маргажал шалабари тээшүүлэгдэһэн байна. Эдэ

Улаан-Удын «Геплолрибор» заводой шудхалгын цехтэ түрүү арга — кокильна шудхалаа хэрэглэдэг болоо. Энэ цехэй шудхалгын ударник Николай Романов шудхалгын шэнэ арга һайнаар шудхалаад, халаан бүрингөө даабари хозо үлүүдэн дүүргэнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. А. Романов ажалдаа. А. МАНТАЕВЫЙ фото.

УЛАСХООРОНДЫН IV КИНОФЕСТИВАЛЬ МОСКВАДА НЭЭГДЭБЭ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нүүртэ).

СССР-эй Министруудай Советэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгиний гар тайбигатай Совет правительствын амаршалгы А. В. Романов Москвадахи кинофестивальн хуралдаанда хабардагшад болон айшадта уншажа үгэбэ. Худинга москвараарһинэй, арангай туйлай эхэ һайндарта хабаадалгатай үмэнһөө делегатүүд болон айшадые Москвадэй гуйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ф. Цымпилов амаршалаа. Фестивальда хабардагшад, совет делегацине толгойлогчи, СССР-эй кинематографинь худалмэригшадэй Холбооны амхилдхалы комитетэй түрүүлэгшэ Л. А. Кудиджанов делегатүүд болон айшадта хандаба. Нэгэ дэжэ байгаа хуралдан киногай искусствын ургаша дабахадань ехэхэн туһа хургажа байха гэжэ тара хэлэбэ.

Түрүүлэгшэ, СССР-эй арадай артист кинорежиссер С. А. Герасимов сугларгагшадтай танилцуулаха, Совет киногай энэ элита мастеры, мүн мүнөө судьянарай үүргэ дүүргэжэ байгаа дэлхэйн

кинофестивальн 12 ажал абуулагдаһа сугларгагшад нарьема алыга ташалгаар амаршалаа.

Ботои метржагтай фильмүүдэй «судьянарай коллектив» түрүүлэгшэ — мадажа кинодогучи менталист Роман Кармен коллегиингэ гашууды сугларгагшадтай танилцуулаба.

Жюрийн гашууд худалмэриингэ һуури ээһэнэ. Тингэ халаа конкурэ эхилэ гэһэнэ. Фестивальн түг үргэлзэбэ. Совет, Италин фильмүүд фестивальта түрүүлэн харуулагдаба. Советскэ Союзай кинематографистүүд Суэтикэ Жентеи Реваса Чендэжэ хойрой тайһан «Солдаты асег» гэжэ кинодрама харуулаа. Совет эрхим актернуудтай нэгэн, СССР-эй арадай артист Серго Закарингэ гол рольһон наалаһан байна. Италяохин Эвардо де Филиппо, Ренато Кастеллани, Витторио де Сика гэгшээтэй тайһан «Италин гурмаар гэрэлтэ» гэжэ фильм түрүүлэн харуулаа. Бүхэ дэлхэйд мэдэржэ болонһон актернууд Софи Лорен, Марчелло Мастроянин гэгшэ түс фильмдэ наалаһан байна. (ТАСС)

Зураг дээрэ: (зүүн гарһаа) «Унифрансфильм» студийн генеральна директорэй орлогшо Жан Нико (Франци), киноактрисанууд Мин-Дын (ДРВ), Ева Кубешова (Чехословаки). Италин делегацине толгойлогшо, фестивалин жюриин гашуун Леонард Фьорованти гэгшэд Москвада. ТАСС-эй фотохронико.

АРАДАЙ ОНТОХОНУУД БА АЖАБАЙДАЛ

Ефимия ЯСКИНА, Мордвагай Автономито Республикын Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ

Безубова, тэрэнэй үрбэн эхэнэрүүд эрхэ суурагтай болонд, онтохонуудта зоригжол ехэтэйгээр бадаржа эхилэбэ юм.

Манай нутаг һуудай жэлүүдтэ танихал боды болонһонхой. (Фройлоо 6 жэлэй туршад 30 тархан төмө предпринятиүүд баригдаа. Республикын хүмийн шомышленинститутын түрүүшн предприняти болон Саранскэ аймаг зарюуды баһанууды харгалта. Эндэ ехэнхэдэ эхэнэрүүд ажалладаг.

«Электровыпрямитель» заводтынь сагаан халадтай баһалд өдөрнө худалдаг. Тэднэр шандэһэн лабораториуудта ажалладаг, техническа хилалта хэбэ юм. Бүтэһэн худалмэрини нийтэ нарин, харуулалгатай. Яахадой гэхэдэ, энэ предпринятиин транзиторт, үнэгата металлурги болон бусад һалбаринууды өрбө түсхөөрөгдэнүүд хангалат шүү.

Совет орондо хэргэдэг бүхэ предпринциентэ тангүүдэй хууль эрхынхэ бүтэһэл Саранскэ электротехнишын заводто үшөөһөн өлөн эхэнэрүүд ажалладаг. Манай республикын 3 мянга гаран эхэнэрүүд инженер, техникүүдээр ажалладаг, үйлдэбэрини цехүүд, һалбаринууды уриридаг.

Хүдөө ажахышынь худалмэриингэ эхэнэрүүд шэн зоригто ажалладаг.

Вера Кириева Анна Курочкина хоёр Артавокска райондох колхозууды уриридан, бичигчүүн болон сөө тэдэ ажахышуды түрүү заргада гаргаа. Дундаһтай бэрхэ таряашан Анна Буякина Илькиной зам колхозной бригадэ хори гаран жэлдэ хуульбэрлэдэг, Эрдам маржадал, дүй дурнаадо колхоз, совхозой үйлдэбэридэ зорюулажа, элдэртэ ажаллаараа суурайһан агроном, зоотехник, ветеринар эхэнэрүүдэй нарынь төндөхө болно һаа, хуульгэй өлөн.

Республика дотор хэдэн мянгад врач, медицина хуульмэриингэд, баһанар бин. Тэднэй дундаһан гурбан хуи шахуун эхэнэрүүд. Республикын Верховно Советэй Президиумэй гашуун, врач Мария Юртайкина бэрхэтэй худалмэрингөө хажуугаар гурван эхэнэр ажал абуулажа байдаг.

Университет, институтуудта, эрдэм-шажалгын эмхи хургалуудта ажалладаг 430 эхэнэрэй

28-ниниь эрэмэй кандидат, докторнууд юм.

Волыкинскэ районной ферманууд, боловой станууд, хургууланууд болон предпринятиүүд дэгуур Прина Девяткинагай хозо умаржа болжогдоо. Ухибууд ямарай хургаданаб, гарнууд хэр һайнаар баригданаб, завод хэр фабрикатууд ямар шана ач барал гарганаб, колхозой таряашалгатай амар үргэсэ абтанай гажа мата бүхэ асуудалууды Девяткина бичигчдог. Мунөө районоветэй гуйсэдкомой түрүүлэгшэ худалмэриин Гуршай харуулалгатай тухайлаһуудта, партийна организаци олон эхэнэрүүд дэбжүүлэгдэнхэй: Софья Розалиева — республикын ажалтай резервин управленин начальнигаар, Нина Кузнецова — Мордвагай газаргай министрэй орлогшо, Анна Климентина — коммунист партинь областной комитетэй секретаряар ажаллана.

Барилгашан Ангиса Маскаева, Барилгашан Татьяна Мешерякова, Мордвагай арадай артистка Раиса Еремеева болон бусад СССР-эй Верховно Советэй депуталаар һунгалганхай.

Өөрынгөө эдэ үетэн нүхэл тухайда Фекла Безубова уран хурса онтохонуудта зөхөбодог лэ. (АНП).

ВИТАМИН ЕХЭТЭЙ ТЭЖЭЭЛ

Хаһа саг соонь, һайн шанартайгаар бэлдэхэгдэһэн набшаһата тэжээл витамин ехэтэй. Тинхэтэ минеральна бодосууд, илангаа кальци, фосфор элбэг байдаг. Иимэ тэжээлы хони хурбагата аюулхадэ һайн. Ногоон эланды хатаһан набшаһан илангаа шамагтай. Иимэ набшаһан тэжээлэйһэн шанарай талаар амаршанынь байхан уйһанһөө дутагдаггүй. Уйһанһа орхондоо протейн, витамин болон минеральна зүйлүүдээр элбэг юм. Жэшээнь, хатаһан набшаһанда 0,63 тэжээлэй единица, 41 грамм протейн өдөдөг. Тинхэдэ сэд хууа ногоон набшаһанда 0,33 тэжээлэй единица, 36 грамм протейнтай. Набшаһата тэжээлдэ 100—160 миллиграмм каротин байдаг.

Набшаһата тэжээлдэ шана шарнарын модо бургаһанайнгаа мушарай бүдүүн шарнаһа, набшаһанайн эхэ баһаһаа баһал дулдыда хатажа байха, Жашааны, набшаһата тэжээлы ичин-ичил һара соо бадаржа байбал, шана шүүһанинь һайн байдаг.

Хуһанай, улаһанай, бургаһанай болон зарим жэмэй набшаһан мушарнууды аруулаха, тэжээл бадаржаһа һайн байдаг. Дүб, бук модоной, «шудхалгэй эвэһэй» набшаһаны бадаржа, мэлжэ аюулжа болохогүй. Күб гэхэдэ, тэдэ модоной набшаһанда хоторотой ауйл бин бичүү.

Хуурай мушарнуудээрэ веник хэдэ, юмһанһа үлгэжэ хатаахад баһал болонхой. Улаан-Удын аймгай «Коммунизм» колхоздо нэгэ үетэ ингэжэ хатадаг һэн.

Хуурай мушарнууды аруулаха болохо. Нага үзэр болоод лэ, эрьбуулжэ бэйхэ заабаритай. Гурбадхы үзэртөө бухалдахад болоно. Бухалдахад набшаһанынь долоосонь, ашынь галашань харуулаа, нэгэ метр гү, али метр хахал үндөртөгөөр тайлдаг. Гурба — дурбан хонгоһоо бухала урбуулжа хэрэгтэй. Дооло захынь дэвшэн гаргажа, дээрэһини дооһон аруулаха шухала. Нүүдэһин тэдэ бургаһуудараал сомоо хэдэ гаһаа, Сомоогонгоо дэгуур бургаһаар гү, али һолоомор хушахала болно.

Набшаһата мушарнуудээрэ веник хэдэ, юмһанһа үлгэжэ хатаахад баһал болонхой. Улаан-Удын аймгай «Коммунизм» колхоздо нэгэ үетэ ингэжэ хатадаг һэн.

ШЭЛДЭЙ ЗАНГИ ТУХАЙ ДУУН*

Николай ДАМДИНОВ

У л б г э р э и х э н э г

Хаанаааб энэ аялга, — хөнгө, эбтэй?
Хаанааа эхитэй зээгэр горхон гү, айл
Ойгоор шууяан халхин гү даа, хүүтэй?
О. тэрэ — халхин, горхонш бэшэ хань эли!
Шадмар бэрхэ Шилдэй занги

Шатар хээтэй үргэн эхэ танхимдаа,
Арзын хатуу баатаруудтаа заланги,
Амаржа, хухижа, зугаалжа нууна ха юм даа
Архын зугаа ульган зохиодор урдана.
Али абада хэний мэргэн байные
Ямар газараар хүлэгүүдэйнгээ зайные
Ярилдаашаднай омогорхолдон дурдана.

Гэнтэ, гэндэ ара талаана нэгэн,
Гэшхэдэлэе улам хурдан болгохоор,
Шэнэ үедэ хуушанай голлол нэхэн,
Шилдэйн нидые сэхэ гэтэн золгохоор,
Тулсаа ержэ, үгэ хэлэхэм гэбэ,
Туулай самсын энгэр захые сэлнэбэ.
Эрэн шара нидэтэй, хабтагархан нөггөтэй,
Энэ хадаа — Бүхэтэр Атаан гэгдэнэй,
Хамаг юмны харааны хараха дуратай
Хатуул гэгшын дооохонтой хүдэс нэн.

— Мэргэн хандууд! — гэжэ Бүхэтэр Атаан,
Мэхын утаа үзүүр талаанаб шатаан. —
Эндэ, мүнөө, Шилдэй зангийн танхим соо
Эрын дээжээр архишоод, тамхишоо,
Хаанын урда мэтээр урдан хүдэлдөө,
Хархис барлаг болошоо хэбэртэй бүтэдэндөө.
Үүлэн шэнги сүлээтэ нүүгдээ орхино,
Үрхэ доогуур шэбээшээн таанадтаа
Сэхьенэ хэлэхэм ойгоо гутан жэрэжэ:
Бамтад болонхой найд мэрэгдүүд байнат даа! —
Бардам аалинаар нуурндаа ошоод хууба.
...Баатарнууднай абаггүйхэнээр ууба.

Удаан, тээшье, шэлэгүй байдал тогтоогүйтэй,
Ухаасын мэргэн болобо, нэлээдэ нугалан:
— Нээрэ, нээрэд, энэмэй эхэ таагүйт!
Нээрэ, түрээс үеин үедэ хухалан,
Машад нидэе болошообиди абууд
Манай ээрлин хубшэ тайгын хубүүд? —
Эрхидэй баатар үргэлжэлүүлбэ үгьенэ:
— Эрхэ сүлөөний хаанаб? Харуултыг биеней.
Олоо үхидэй сэнгэлхэ гү бөөмнэй. —
Одоо аманай ганса гэрэгини харашо.
Алим бэ тэрэ — шуурган шэнги хатар соо
Адуин хүрэгые наман асардаг үемнэй?
Хэрэгшэ шэрүүнээр шагнажа нууан Шилдэй:
— Хэрэггүй юмэ шашанат! — гэжэрхилбэлтэй.
— Юндэ хэрэггүй байха юм? — гээд

Юсүдү хубүүн ербэ, урда гаража: —
— Хамагнаа, Шилдэй, засагтайб гэжэ бү гоёо,
Хатан номоннай үтүү засагтайл. — гэжэ
Губил хана рууны эльгээжэрхибэ голдибэ;
Гушаад голди хойнохооны шаагдабал, сэрбэжэ;
— Ухаагаараа динлэхэб гэжэ энеа нааш,
Урдааш бодохо Бүхэтэр Атаан байхат,
Шарайн хайхаар үлээб гэжэ ханаа нааш,
Намнаа үтүү Эрхидэй баатар байхат,
Эрэ мэрэгээр Эрхидэй гэжэ ханабалши,
Энэ зогсоон, Юсүдү хубүүн, урданин! —
Алянаан нидээс абаггүйхэн
Аалин, хүлээнги байдал гэндэ тогтобо.

Шэг шарайдаа улаан шуна гүйнэ
Шилдэйн нидые олохон нидэд утгаба.
«Хараяшн, энэ бусайду урханаа»
Хайхан гэхэдээ сууга Шилдэй гаргаша ааб?
Арад зонойнгоо, баатарнуудайнгаа урдаана

* Түгэсхэт, Эхининь манай газетин үсэгдэдэрэй номерто.

Ахамад мэргэн ямар нидөөр харагша ааб?
— Засаг тухайда асуудал намда табиалта, —
Залан зөөлөөнөөр эхилбэ мэргэн Шилдэй. —
Номо наадагтайн сээсн зугаадаа наалта,
Нохойн эднэхгүй юмэ ухаандаа шобшлэтэй.
Сээсн зугаае нэлээр гутаадаг бэшэ хэн хадаа
Сэлмэг аажмаар харюусажа туршануу.
Орхинш, Юсүдү, тэрээхэн голди, жадаа,
Огом хидэр аашаашые мартажа хуу.

Мүргэхгүйлби — зууныше жаднигтай урда
Мүн таанарыше мүргэхгүйлти намда.
Энэл даа, харатги, дээдын засагай хүдэлэ!
Эгшэг зохиодор дуугарад Шилдэй мэргэн
Арадаа байбан абдара нэвэнэй хүдэлэ
Алтан үзгөөр бэлээтэй сарна үргэн,
Дүлэтэ нидээс омогорхолоор ялалзуулан:
— Дүгэлтэй нааша, баатар мэргэд бүлтуулаа
Эрхидэй ябан отогонхиндэн бүгэдэ,
Эрхтэ мэсн бэшэ, эвэнэйл урда хүдэлэ!
Обборон ушын: одоо сара мэтэл,
Ородой хаанай айлахан грамотаг!

Харалган хауу сагта халхалха зоригтойгоор
Хайра хэшгэнэй боложо, билэндэ буулан лэ,
Эрдэни шуаг эржэн тамгатай хажуулан лэ,
Энгэр бөөдэ дулаасуухалди толотойгоор!
Мэргэд хайдууд толгойнуудаа дохилдобо.
— Мэтэр даа, зүб, арсаан байхагүй, — гэлдэбэ,
Энээбхилдэ, Шилдэй саванш хэлэнэ:
— Эрхидэй шарайгаар хэйнээше сээр гэнэ,
Эрын хайхан — эмэлтэ дээрэ гэлтэй даа,
Шарайдаа бэшэ, шандаанандаа бэлэйл даа.

Харин, тэрэ шэди мэргээс туршахын,
Харсага хурдан голди харбахын
Тухайда, Юсүдү, шинин хэлэхэн үгье
Туйнашалжа нууха арам үгы лэ
Убэр талынгаа үндэр дободо гараялши,
Үрэн толохо газарнуудаа хараялши,
Болзоото сагтаа заргэхэдэжэ нуухаадад,
Болотой хатуу бэс бөөдэс буухаадад,
Эркин хурганай эршэ үгье хүйлгээтэй,
Эрэлхэг нидээни хүбэлтэн хурье гүйлгээтэй.
— Олсол энэмэй ёһотой байна! — гэлдэжэ,
Олороо мэрэгшүүт хананхатайгаар шуулдаа,
Архин дугнахаа амаа аршан болотдожо,
Агтанууд тээшэе, газашаа, бушуулдаа.

Убэр талынгаа үндэр добо доо ороходо,
Убгэд сөсдэтэ урданай гуримаар ханджа,
Урсын табиныше даабаргата Шилдэй,
Урсын харааншаа урдахаар шамдажа,
Гурбан дахар үрэн таланш болобо,
Гуан сарай аршаар татуулан үдэн —
Нэгдэлхи, эхин үрэн болобо.
Хөөрдохинь — нидээни хэрхые дуудан,
Холохоо арал харагдажа ялалзааша
Гуулин шара горьё байба, Сааша,
Гурбадахинь — аржагар улаан шэнээн,
Гурбан үрэн галынш олоо энэ нэн.
«Юмны гэжэ ханхгүйлби» — гэжэ
Юсүдү хубүүн үрч харгашаар хэсгэбэ,
Бүгдэ эбэр галгатай номоно дэлнэ,
Бухуудань хүрэтэр голдибэ татан үгьенэ,
Зөнгө дүн эдэлбэ
Ильчин дүн илбаржа
Аршаар татуулан үдэн арбан тээшэе бутарба,
Үсэд савшаа голдиш ошооор ошожэ,
Улхөөтэйхэн горьёер гаржа ябатараа,
Үүдхата хүдлэ халта айран ташажа,
Унэн замаа алдан үнэнэн уруу худасаа.

Гаһар шэнээн — дайрадангүй үлээшэбэ...
Газар тэбэрин, Юсүдү хубүүн унашаба.
Шилдэй занги номоно гартаа абаа лэ,
Шэдитэ хургадаа үүдхэ дээрээ табла лэ,
Булган дээгэй энгэр захые сэлнэбэ,
Бухайр шара номоно гатан дэлнэбэ,
Дүмэд гэхэдээ, бухуудань хүрэтэр татахаан,
Дүлэн гаража байгаал,
Угарад гэхэдээ, ондонь хүрэтэр татахадань,
Утаан гаража байгаал,
Зөнгө дуун эдэлбэ
Хумын дуун үбүрибэ...
Эрхинээ гарахаана эршэтэй гараба,
Долёборхоо гарахаана дуутай гараба

Аршаар татуулан үдэн арбан тээшэе бутарба,
Агаар сэлүүнэй үдхэгдэн горьёор
Алдаггүйгөөр голдиш гаража сэхэ,
Аржагар улаан шэнээн модондо гоёор
Алдашшоод шэшээрн байхан гэхэ!
Албатан олон байрлан,
Арын хэнгэрэг дэлдэбэ,
Баатар Шилдэйн мэргые
Баа харабадл гэлдэбэ,
Унэншэ албатан байрлан,
Убэрэй хэнгэрэг дэлдэбэ,
Шилдэй зангийн мэргые
Шэнээр харабадл гэлдэбэ.

Унаад хэбтэнэ Юсүдү баатараа бодохоо,
Уршаар хандан нигэжэ Шилдэй үгэлбэ:
— Утэрөө хэлэхэн үгэшин шамай боожо,
Омогээр харанан оношин нидын мэхэлбэ,
Эрэ хүндэ эндүү байжа болотдо юм,
Эндүү соогуур гаражал эрэ болотдо юм,
Юсүдү хэлэбэ: — Хүхнэ сагшин ерээдүйтэй,
Юрэдөө, тэрээхэн Бүхэтэр Атаантай турша даа,
Амаара Атаанын торгохо амант гүрөөгүйл,
Али шинэй гүш? Шадаха юм наа шата, —
Бүхэтэр Атаан хүрхылгэшэе үбсүүгээ:
«Бүгдэйн наадан бү боло» гэжэ айтгана,
Хүлэхишөө аманай торгохо хэсүү гээд
Хэнэшишэ заабаргүйгөөр Шилдэй ойтгоно.

Тархиньшэ гэнтэ абаргата болот ороо:
Тансаг тайжын дараан элгэнэй бөлгэй!
Таамаг удхынь Бүхэтэр Атаан энэ дороо
Тайлбарчжа улад зондоо хэлэжэ.
Хүршэ Монголоо ерэнэн энэ гэндэ —
Хубан хухалхан хурдан голдини хөхад лэ,
Харатги! — гэбэ, Хүнүүд, хонирхон, гэндэ
Харини мэндые гар дамжуулбад ха лэ,
Хүршэ Атаан, дунхынаа арша уршылган,
Бүтүү болошоод боложо үзэбэ удаан.
— Эгэн түрүүндэ, ухаагайемнай шалган,
Элгээл, — гэбэ,
— Тэрэшин зүб, Атаан,
Савшань хэлшн, тайлбарчгань ямар бэ? —
Сагуур — наагуур тэрэни болот тамерба,
Хөрөө оложо ашые шадабгүйт лэ,
— Хаягты! — гэбэ, — Ямарыше ухагуйл даа!
Энэ үедэ олоной тэг дундаана
Орон саган Ошор гэжэ алаартай
Эбэтлэдэ хачангүйгөөр зуу наһаа
Эдлэнэн үбгэн ээл-гээл галхэн гарбалтай.

— Улхылгээшэ үншэн үдэн Шилдэй,
Убгэн минни үгэ шагнаха болотобшин,
Атаанай хажуугаар ошоороо энэ эрэгшээдээ,
Алин бэ, наашань мүнөөхэе дүтэ болотобшин,
Урда сагта, минни унаган залууда,
Ургамал хайхан Алтай үндэр уулада
Агнажа ябаһаар, абанин ёһолдо унаа нэн:

Агуулын шэнэн шонодо ортохоо ханаа нэн,
Эгээл гэндэ монгол нэгэ баатар
Эршэтэ голдөөр шоньне таба харбалай,
Уни тулахгүй, халаха гэжэ байтарн,
Ухэлэй хабаршаа эсэгыешини гаргалтай.

Абарал туһааа тэдэ хоёр дурдалсан,
Ала дүрэн умдаа хубан гүбэ ха,
Хэтэ мүнхэдөө анда боложо танилсан,
Хээр моридойнгоо шэлээршэ нууца ха.
Халаха дээрэ, ханамжин тэмдэг гэлдэн,
Аюулшаа абархан голдибэ хоёр болтожо,
Абалсаа юмэл, Хожом нэгэтэ үлээлэн,
Аша хүүгэдэй бөө бөөс золгожо,
Абганга захяагаар танисуулжа гэлэйл даа,
Аяар үнний болонхой хэрэг бэлэйл даа,
Танга тэрэ баатарайн үрншэ
Тансаг тайжа гэжэ мүнөө алдартайл,
Хэрэн голтой эрьдэ — байра гарын,
Хээр добые бүрхөөн адууна латтайл,
Энэхэн голдини нугөө хэдэ хэлэгые
Эсэгшын, Шилдэй, шамда орхинон байха... —

Орой саган Ошорой аалин үгы
Тойрон зогсооход тон лэ ехээр гайхаа,
— Нээрэшье — гэбэ Шилдэй, — ханааба ха!
Нэгэ тээм биллэн энэ нимэ юмэн намда...
— Эсэгын орхиные халагуйшини гоёл!
Эндээл нигээд түхээрэшини аян замда,
Таамаг бэйлгээ, Шилдэй, шамда эльгээдээ,
Тансаг тайжа айлшаар хүлээнэм гээбэ... —
Ушөө дээршэ нигээгээжэ нэмэхэдээл,
Убгэн Ошор үгээс түгэсхэбэ,
— Орой саган Ошор үбгэн, хайн даа,
Одоо зүбөөр лэ хүнүүд хэлдэг байн даа:
«Утэн нохойн хубсалан үүрэй сайтар лэ,
Уе наһан соол — үбгэн хүнэй гүүрээшэн» —
гэжэ, Шилдэй Ошорой гарые хайтар лэ
Адахан басажа, үбгэни тэбэрэе нэн.

Юсүдү тээшэ үлээлэн эрээд хэлэбэ:
— Юмэн гэшэ нимэл, хонин гэнэ,
Бүхэтэр Атааныше бэшэ, Шилдэныше бү гье,
Бүгдэншэ сээсн үбгэн Ошортоо эгнээе —
Хажуудань Юсүдү эржэ, шамду үтэр,
Халуунаар баруун гарынь саг шүүрбэ,
...Нигээжэ Шилдэйн архта, зугаата үдэр
Эбтэй хайнаар орой үдэш дүүрбэ.

Арба хоноод, Ангар мүнэнэй эрьдөө
Агар холын аян замда зорико,
Гушан моригд, нарые зүб эрьдөөр,
Губил талта урда зүгнэ барина,
Турун лоротоо тооло шорой мушхуудла,
Тунга газар үдхэн ногоо хашуулбэ,
Эзгүй гатаа мордой хатарыше үлгэм,
Эминн хүлэгүүдэй, эмээл дөрөө булгин,
Найхи намжаа, олодор табаралан,
Хайрхуу зарман шэлээрэ харбархалан:
Ургашан хаян жадаа гүйлчт дундаа
Ухаагангүйгөөр агаарта барна шаданат даа
Тархын захдаа буталгад гэнэн тарбаганай
Тархын тулсаа харбадаг мэргэд олоно.
...Шанха дээршээн эдэнэни зунай
Шатама наран элшэнүүдээрэ галлана,
Ута голые тамаран тэдэ гүйлгэнэ,
Уула хадые дабан, мурөө зурылгана,
...Украини холодо, нигэжэ, мэргэн Шилдэй
Урда Монгол мордон юм гэлдээ.

АЖАЛЛАЖАШЬЕ, АМАРЖАШЬЕ ШАДАХА ХЭРЭГТЭЙ

Пионерүүд амаралтада гараба

Шаргын үндэр цулын хаягаар нэмжнэн Шаргал нуурай сээсэ ношаар бурхөөгдэн эрьдэ «Шахтёр» гэжэ пионерүүдэй лагер нээдээ. Эндэ 260 пионерүүд — олонхын шахтёрнууд дай шынхан хубүүд, басагад суглараа.

Энэ лагерьнаа тээ баруулжа, табан модоной газарта, Агсууртын аршаан байдаг. Халзан Жодоо хонин хабшуунаа харьялан байгаа Загастай голтой эрьдэ, мун лэ үзэхсэн гоё газарта 96 пионерүүд амаржа байна.

— Ухибүүдэйманэй зунай амаралта найнаар эмхид хээдээ. Лагерьнуудые даагдааар бурхилтэй багшанар Ананий Михайлович, Сосновский, Иннокентий Петрович Размахин гэжээд томилогдобо. Хумуужуу гээшэдээр пионервожатануудаар мун лэ ушар ёһо нойн мэдэхэ багшанар болон комсомолтой худалмэрилгээшэд худэлжэ байна, — гэжэ В.ЛКСМ-эй Сэлэнгын райкомой секретарь Амгалан Цыбанов мэдүүлэ.

Р. ДАЛАЕВ.
Гусиноозерск.

ГУНТАЙН ЖАЛГАДА

Зунай хайхан саг. Хабарай тарнига шоморжо, тараялан, халзан ногоорол, нутаг дайналан халтаран, душа шубуудай жэргэнэ, донгодон эхилээ байлан үе — иншэ харын эхин нэн. Нимэ сэнгүү намжар хайлаа ажалшалаа одоохонорш амааруула гэжэ манай Ивалтын совхозой гурбадан огдлени шилдээн юм. «Хаана амаржаа ажалшад өһөдөө мэдэн бээ» гэжэ ажалын хуталбарилгээшэй болохо болоо хаа, энэмэй ёһотой хойр үзэл болон ха юм. Нимэһээ билэнэр, Тооло-Ивалтын огдлени хуталбарилгээшэд ажалшалай амаралтые яаж эмхидхэхэ тухай эртэнһээ хүн зоний хэрэглэжэ, зүбшэжэ эхилээ намн.

Машад, тараялшаднай газар нутагайнгаа эрхэ байлалтые хайн мэдэнэ. Тингээжэ, хэр үгһаа хойшо гоё хайхан, аршаан бичилтэй гэжэ суурхалан Гунтай гэжэ газарта ажалшалайнгаа амаралтын газар байгуулабти. Тэнэ 25 хүнэй оролбортой залгалта томохон модон байшан бариха, эдэ хоол шанаха гал зууха толгоод, аршаан уһанта орохо хоёр ванна баталхан, амаралтынга гэр ивигини нэгдэнэ нэгэн байнаби. Энэ үе соо огдленинхэй эрчим халширал, машад, тараялшад хамта 65 хүн амаржа бөөс аажма гараа.

Амаралшалай хэрэгтлэ элэе хоолой зүйлнүүдые совхозойнгоо складнаа хамта сентэйгээр стовозень утаноби. Тэрэнһээ галнига, автолавка саг үргэлжэ альгээгэжэ, амаралшад хэрэгтэй юмчаа худалдан абаха аргатай. Мун соёл культурын талаар амаршые дутагдалгүй байга. Тэнэ радио, телевизор татгалдан уншаха ном газета, журнал ходо эльгээгэжэ байлан.

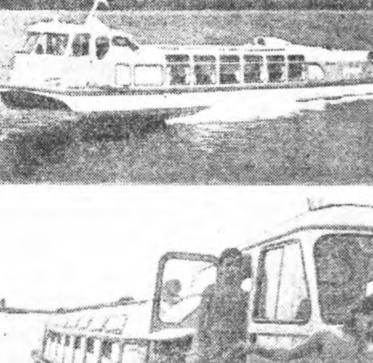
Амарха дуратайшууд олон аад, тэрэнне бурин халгана гэр байрамнай бага. Ялуухан байхан лээршаа амаралтын хугасаа 9 хоногээр тогтоомонин. Тэд ажалшад өһөдөөшье энэ болор соо гүйсэл амаржа, аршаан уһанта оржо амжаха байнаби гээ нэн. Арал зоний хүсэл эрлэтые харгалзаа абажа, нутаг голтой аршаан бичилүүд лээрэ амаралтын

гэр байра байгуулаа тон шухала хэрэг. Энэ талаар манай совхозой профессорай рабком ушад өншотой худалман абуулагүй гэжэ сахын хэлэмнэ байна.

Ажалша хүнүүд найнаар худалмэрилгээд, таттай зохиодор амарха ёһотой. Мүнөө үйбэ ногооной ургаса гүйсээ, малай тэгээл баталдаха худалмэри эхилхөн, тингээд тарга хураалта захалха болхонь. Зунай сашые барагдажа, худалгай ажалшалай аад сүлөөгүй болохо хаа оробо. Намжаа хайхан сагта сэлэхэд дүүрэн амаржа таршан хүнүүд үрматэй зоригтойгоор ажаллана.

Ивалтын совхозой 3-дахин огдленин эрхилгээшэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ИВЕРГЫТА ГАРААНАН ТУРУУШЫН ҮДЭР.
В. ГАУЧЕНОВИЙ ФӨТӨ.

Совет гүрэмнай ажалшалай, гэдэнэй үри хүүгэдэй атуур мандын түлөө угаа ехэ анхарал оролдоло саг үргэлжэ таргажа байлжэ.

Байгша оной туршала манай республикын түлөө ажалын болон бэлчүлхэй худалмэрилгээшэ, алба хаашалай профсоюзай обком гүрэнэй социальна страхованин зөөрөөр ажалшашые санатори, курорттын газарнууда абуулжа амаруула, эмшэлүүлжэ путевгодо зорюулан. 74.860 түхэринг, амаралтын гончуутэ амаруулжа — 25.600 түхэринг, Советск Союз дотор аяншалтада — 3 мянган түхэринг мунга номолоо. Энэ ехэ мунган зөөрөөр орон доторхи түбэй курортнуудта 644 хүн, амаралтын гэрнүүдтэ 800 гаран худалмэрилгээшэ, алба хаашал ошожо амарха, эмшэлүүлжэ байна. Мүнөө ажалшалай зунай амаралтын түлэг хааа ороод байна. Хэдэн зуу мянгад хүнүүд түбэй курортнуудта, амаралтын гэрнүүдтэ, нутагай аршаан булагүүд дээрэ амаржа, эмшэлүүлжэ байна. Олохон хүн зунайнгаа амаралтые курортнууд дээрэ эрчим хайнаар үнгрөгжэ эрээл, амаллажа эхилээ. Ялшахалта, Хүдэрини совхозой худалмэрилгээшэн нухар Банзаров,

И. Д. — Сочило. Курамхаанай совхозой Цыдылов П. Г. — Евлаторидо. Боргойн совхозой худалмэрилгээшэн Попов Г. И. — Адлерта, Хэжэнгын совхозоо Дашнев А. Д., «Эрдэ» совхозоо Светчинов Е. А., Торин совхозоо Корощих Е. П., Держинский нэрэмжэтэ совхозоо Панькова Е. А., Ивалтын туршлага-үйлэдбэрини ажагыһаа Сумухин, болон бусад

хүн үзэхэлэн гоё газарта байгуулагдаһан туристнуудай лагерьта тус институтай студентнар амарна.

